

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Miejsce na naklejkę.

Sprawdź, czy kod na naklejce to
M-100.

Jeżeli tak – przyklej naklejkę.
Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

Egzamin maturalny

Formuła 2023

**WIEDZA
O SPOŁECZEŃSTWIE**

Poziom rozszerzony

Symbol arkusza

MWOP-R0-100-2505

DATA: **13 maja 2025 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **9:00**

CZAS TRWANIA: **180 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **60**

Przed rozpoczęciem pracy z arkuszem egzaminacyjnym

1. Sprawdź, czy nauczyciel przekazał Ci **właściwy arkusz egzaminacyjny**, tj. arkusz we **właściwej formule**, z **właściwego przedmiotu** na **właściwym poziomie**.
2. Jeżeli przekazano Ci **niewłaściwy** arkusz – natychmiast zgłoś to nauczycielowi. Nie rozrywaj banderol.
3. Jeżeli przekazano Ci **właściwy** arkusz – rozerwij banderole po otrzymaniu takiego polecenia od nauczyciela. Zapoznaj się z instrukcją na stronie 2.

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 30 stron (zadania 1–21).
Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Na pierwszej stronie arkusza oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
3. Rozwiązania i odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w tabelkach przeznaczonych dla egzaminatora. Tabelki są umieszczone na marginesie przy każdym zadaniu.
8. Możesz korzystać z kalkulatora prostego.

**Zadania egzaminacyjne są wydrukowane
na następnych stronach.**

Zadanie 1.

O normach społecznych

Tekst 1. Fragment poradnika

Przy wejściu do domu trzeba otworzyć drzwi i ręką wskazać gościowi, aby wszedł pierwszy, nawet bez słów żadnych [...]; w gościnie bowiem gospodarz zawsze powinien nam oddać pierwszeństwo.

Trzeba [...] starać się nie mówić ani zbyt prędko, ani pomału. Dalej – wyrażać się gładko, potocznie, z uwagą na gramatyczne zwroty [...]. Opowiadanie ma być treściwe, niezbyt długie, ażeby i inni mogli się wypowiedzieć.

Człowiek dobrze wychowany, czyli wskazówki odpowiedniego zachowania się w domu i w towarzystwie,
Stevens Point 1917, s. 6, 12, 14.

Tekst 2. Fragment wiersza Zbigniewa Herberta pt. *Przesłanie Pana Cogito*

Idź dokąd poszli tamci do ciemnego kresu
po złote runo nicości twoją ostatnią nagrodę

[...]

bądź odważny gdy rozum zawodzi bądź odważny
w ostatecznym rachunku jedynie to się liczy

a Gniew twój bezsilny niech będzie jak morze
ilekroć usłyszysz głos poniżonych i bitych

[...]

Bądź wierny Idź

Z. Herbert, *Wybór poezji*, Wrocław 2019, s. 413–414.

1.1.

Zadanie 1.1. (0–1)

0–1

Odnosząc się do typologii norm społecznych, uzasadnij, że każdy z tekstów dotyczy innego rodzaju tych norm.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.2.

Zadanie 1.2. (0–1)

0–1

Podaj nazwę procesu, w ramach którego przyswajamy wartości i normy społeczne.

.....

Zadanie 2.

Tekst 1. O wizerunku mężczyzn w reklamie

W życiu [...] masowo trafiają do telewizji, internetu czy na plakaty przaśne kampanie, w których [...] mężczyźni to ociekający testosteronem modele z ponapinanymi mięśniami albo [...] leniwi przeżuwacze śmieciowego jedzenia [...].

M. Lemańska, *Dlaczego zalewają nas prymitywne reklamy pełne stereotypów*, 02.04.2018, www.rp.pl

Tekst 2. O efektywności reklam

Badacze z Instytutu Psychologii Ekonomicznej SWPS sprawdzili, jaki wpływ na konsumentów mają wizerunki bohaterów prezentowanych w reklamie. [...] Jak wyjaśnia dr Alicja Grochowska, psycholog biznesu, komunikaty niezgodne z naszymi oczekiwaniami [...] są przetwarzane bardziej wnikliwie przez nasz umysł, angażują uwagę, i dlatego zostają lepiej zapamiętane. [...] Przykładem może tu być reklama, która przedstawia ojca rodziny zajmującego się domem i wykonującego wszystkie prace domowe tradycyjnie przypisywane kobiecie. Takie reklamy mocniej przykuwają uwagę potencjalnych klientów i wzbudzają w nich silniejsze emocje [– okazują się najbardziej efektywne].

Stereotypy w reklamie, 30.04.2012, www.focus.pl

Zadanie 2.1. (0–1)

Uzasadnij, że sytuacje opisane w tekście 1. ukazują mężczyzn w sposób stereotypowy – sformułuj argument, odnosząc się do tego tekstu oraz do wybranej cechy stereotypu.

2.1.

0–1

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy w świetle badań przedstawionych w tekście 2. kampanie reklamowe opisane w tekście 1. zostałyby ocenione jako efektywne. Odpowiedź uzasadnij.

2.2.

0–1

Rozstrzygnięcie –

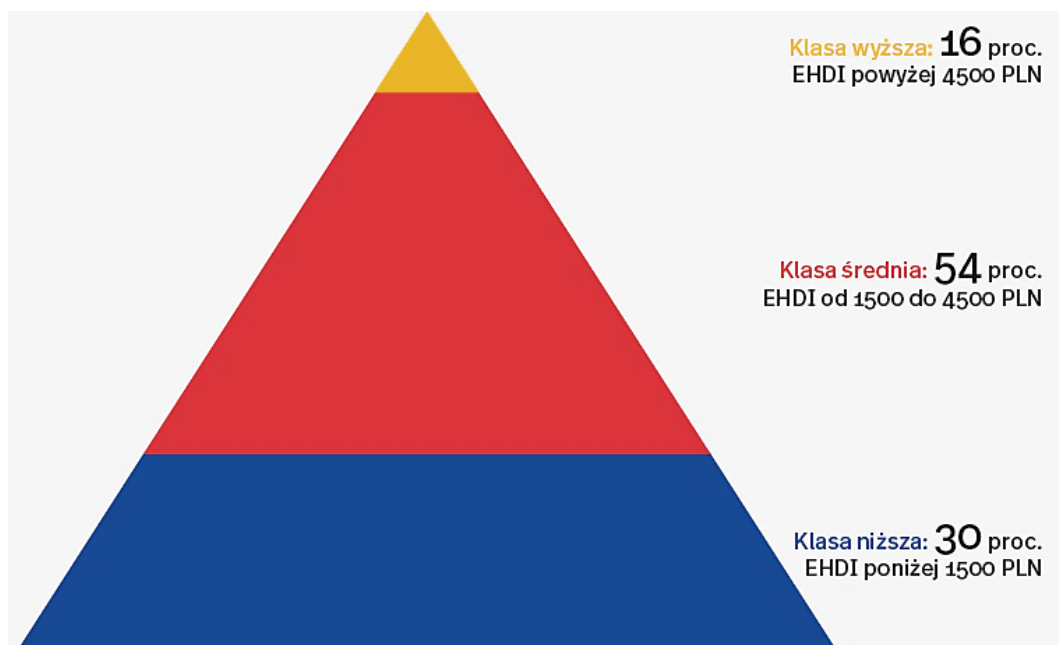
Uzasadnienie –

.....

.....

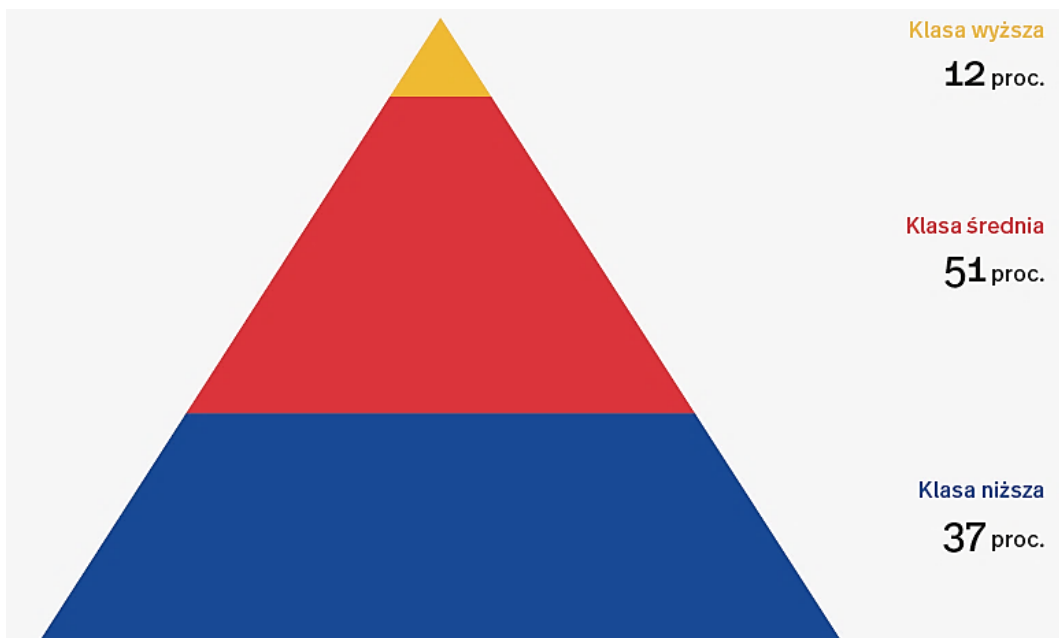
Zadanie 3.

Wykres 1. Klasy społeczne wyodrębnione na podstawie kryterium dochodowego (Polska, 2019 r., osoby w wieku od 24 do 64 lat)

EHD – dochód rozporządzalny (netto) w przeliczeniu na członka gospodarstwa domowego.

Wykres 2. Klasy społeczne wyodrębnione na podstawie kryterium zawodowego (Polska, 2019 r., osoby w wieku od 24 do 64 lat)

[Na wykresie 2. wzięto pod uwagę klasyfikację EGP, w której kluczowymi] czynnikami decydującymi o przynależności klasowej jednostek są umiejętności związane z wykonywanym zawodem oraz stanowisko zajmowane w strukturze organizacyjnej [...]. [W najwyższej kategorii mamy] profesjonalistów wyższego szczebla. Kolejne [kategorie]

charakteryzują się coraz mniejszym poziomem wiedzy specjalistycznej, niższą pozycją organizacyjną oraz mniejszym poziomem skomplikowania wykonywanych prac.

P. Kukołowicz, *Klasa średnia w Polsce. Czy istnieje polski self-made man?*, Warszawa 2019, s. 11–14.

Zadanie 3.1. (0–1)

Odnosząc się do obu wykresów, sformułuj kontrargument do tezy: *Wykonywany zawód oraz uzyskiwany dochód jednakowo określają przynależność klasową danej jednostki.*

3.1.

0–1

.....

.....

.....

.....

Zadanie 3.2. (0–1)

Sformułuj argumenty do tezy: *Przedstawiciele inteligencji można zaliczyć do każdej z klas społecznych przedstawionych na obu wykresach.*

3.2.

0–1

Klasy przedstawione na wykresie 1. –

.....

.....

.....

.....

Klasy przedstawione na wykresie 2. –

.....

.....

.....

.....

Zadanie 3.3. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

3.3.

0–1

1.	Na wykresach pojęcia „klasa” użyto w znaczeniu „warstwy” (w ujęciu stratyfikacyjnym, określanym także jako gradacyjne).	P	F
2.	Struktura społeczna przedstawiona na wykresach może występować w społeczeństwie postindustrialnym.	P	F

Zadanie 4.

O zwyczajach weselnych na Kaszubach

[Dzień lub kilka dni przed ucztą weselną] praktykowany jest [...] *polter*. [Wówczas] tłucze się porcelanę lub szkło przed domem [...] panny młodej. [Obecnie *polter*] ma charakter [wieczornego] kilkugodzinnego spotkania towarzyskiego w plenerze, [...] stanowi element budowania prestiżu [rodziny, m.in. poprzez liczbę potraw i alkoholu. Już w dniu uczyty weselnej występuje] zwyczaj budowania tzw. bram na drodze orszaku weselnego. [Ich liczba] zależy od popularności rodziny [panny] młodej i jej samej. [Mamy też w obrzędzie weselnym taniec z panną młodą, za który należało dać prezent]. Ważnym elementem wesela były także oczepiny [panny młodej, w czasie których zakładano jej czepiec].

A. Kwaśniewska, [...] *zwyczaje małżeńskie na Kaszubach* [...],
„Studia Etnologiczne i Antropologiczne” 2019, s. 151–153.

4.1.

Zadanie 4.1. (0–1)

0–1

Wyjaśnij, dlaczego zwyczaj wskazany w tekście jako ostatni uznawano za punkt kulminacyjny obrzędu przejścia.

.....

.....

.....

.....

4.2.

Zadanie 4.2. (0–1)

0–1

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Większość Kaszubów w Polsce zamieszkuje województwo

- A. pomorskie.
- B. kujawsko-pomorskie.
- C. zachodniopomorskie.
- D. warmińsko-mazurskie.

Zadanie 5.

O społeczeństwach państw europejskich

Opis A. W tym państwie najliczniejszymi wspólnotami kulturowymi są niderlandzkojęzyczni Flamandowie i francuskojęzyczni Walonowie, natomiast region stołeczny jest dwujęzyczny.

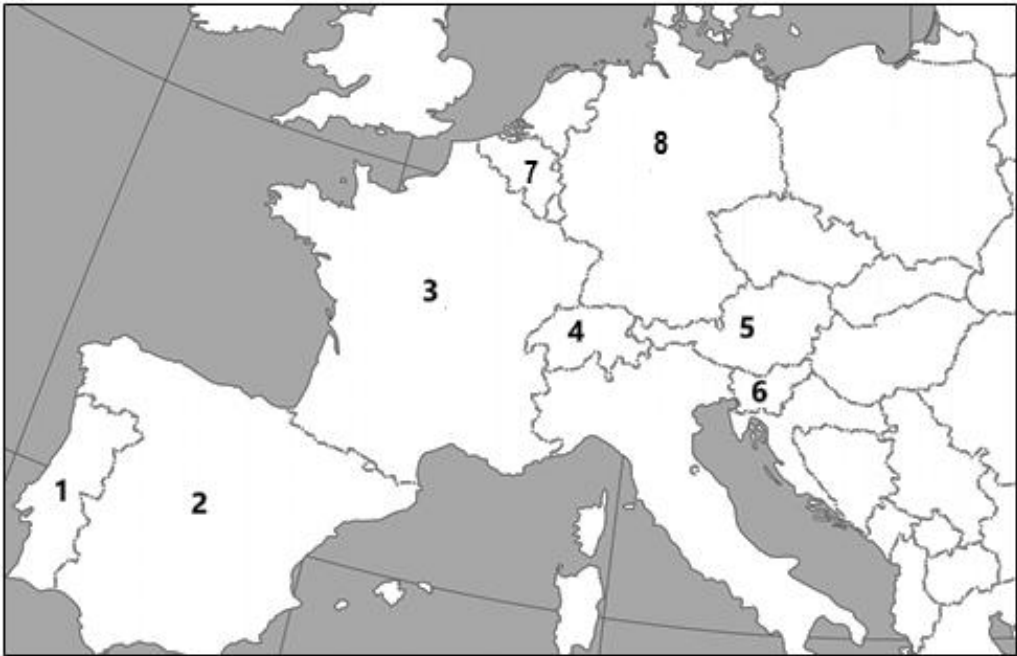
Opis B. Społeczeństwo tego państwa składa się z czterech wspólnot językowych: niemieckiej (najliczniejszej) oraz francuskiej, włoskiej i retoromańskiej. Języki tych wspólnot są określane jako języki narodowe, a państwo wspiera różnorodność kulturową.

Opis C. Do mniejszościowych grup etnicznych w tym państwie są zaliczani Katalończycy (najliczniejsi), Galisyjczycy i Baskowie. Większościową grupą etniczną są Kastylijczycy.

Na podstawie: *Obok siebie. Spojrzenie na problemy* [...], red. K. Szczerski, Kraków [...] 2012, s. 81–82; A. Porębski, *Wielokulturowość* [...] na rozdrożu, Kraków 2010, s. 146; *Skąd jesteś, gdzie mieszkasz?*, zpe.gov.pl

Fragment mapy politycznej Europy

Zadanie 5.1. (0–2)

Uzupełnij tabelę – do każdego opisu dopisz nazwę przedstawionego państwa i numer, którym oznaczono to państwo na mapie.

	Nazwa państwa	Numer na mapie
Opis A.		
Opis B.		
Opis C.		

5.1.

0–1–2

Zadanie 5.2. (0–1)

Sformułuj argument i kontrargument do tezy: *Państwa, których społeczeństwa są tradycyjnie wieloetniczne i/lub posługują się różnymi językami, mają federalny ustrój terytorialno-prawny.* W odpowiedzi uwzględnij wyłącznie państwa oznaczone na mapie numerami.

Argument –

.....

Kontrargument –

.....

5.2.

0–1

Zadanie 6.

O organizacji pozarządowej

Grupa absolwentów miejscowego liceum założyła organizację wspierającą rozwój swojej szkoły. Na walnym zebraniu założycielskim przyjęli oni statut oraz wyłonili zarząd i komisję rewizyjną. Po zarejestrowaniu i wpisaniu do Krajowego Rejestru Sądowego (KRS) organizacja rozpoczęła działalność. Liczba jej członków i zakres działalności stale rosły. Organizacja wystąpiła o nadanie jej statusu organizacji pożytku publicznego.

Na podstawie: [www.liceum\[...\]pl](http://www.liceum[...]pl)

6.1.

Zadanie 6.1. (0–1)

0–1

Podaj nazwę formy prawnej, pod którą zarejestrowano organizację pozarządową przedstawioną w tekście.

.....

6.2.

Zadanie 6.2. (0–1)

0–1

Wyjaśnij, dlaczego status wskazany w ostatnim zdaniu tekstu mógłby przyczynić się do osiągnięcia celu organizacji przedstawionego w tym tekście.

.....

.....

.....

Zadanie 7.

Tekst 1. O ustroju miasta stołecznego Warszawy

Ustawa określa Warszawę jako gminę mającą status miasta na prawach powiatu. Organy władzy samorządowej („ogólnomiejskie”, a nie dzielnic – jednostek pomocniczych) są analogiczne do tych funkcjonujących w ustrojach innych miast na prawach powiatu.

Na podstawie: Dz.U. 2002, nr 41, poz. 361, z późn. zm. (stan prawny na 4 lutego 2025 r.).

Tabela. Liczba głosujących w 2020 r. na zgłoszone projekty w Warszawie według dzielnic (wskazano po 2 dzielnice z najwyższym i z najniższym odsetkiem głosujących; liczba głosujących we wszystkich dzielnicach – 109 025)

Nazwa dzielnicy	Liczba głosów	Liczba głosujących na <u>1000</u> mieszkańców
Białołęka	11 072	89
Śródmieście	4 108	36
Targówek	5 514	44
Żoliborz	4 706	90

Na podstawie: um.warszawa.pl

Tekst 2. O jednym z narzędzi wpływania mieszkańców na sprawy publiczne

Warszawiacy co roku wymyślają i zgłaszają projekty, a następnie wybierają w głosowaniu te, które zostaną zrealizowane. W ten sposób wspólnie decydują o tym, co powstanie w najbliższej okolicy, w dzielnicy lub – w przypadku projektów o charakterze ogólnomiejskim – w całej Warszawie. Projekty wybrane w głosowaniu są później realizowane przez miasto.

Na podstawie: um.warszawa.pl

Zadanie 7.1. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Narzędzie bezpośredniego wpływu obywateli na sprawy publiczne, którego dotyczą tabela i tekst 2., to

- A. referendum lokalne w sprawie samoopodatkowania.
- B. obywatelska inicjatywa uchwałodawcza.
- C. wysłuchanie publiczne.
- D. budżet obywatelski.

7.1.

0–1

Zadanie 7.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy dane przedstawione w tabeli mogą być argumentem na rzecz tezy:
Kultura polityczna większości mieszkańców stolicy to kultura polityczna uczestnictwa.
Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie –

Uzasadnienie –
.....
.....
.....

7.2.

0–1

Zadanie 7.3. (0–1)

Uzupełnij zdania – wpisz nazwy organów wybieranych w wyborach powszechnych.

Projekty o charakterze ogólnomiejskim – wybrane w głosowaniu mieszkańców Warszawy – zostają uwzględnione w uchwale budżetowej podejmowanej przez organ uchwałodawczy, którym jest (1.) Wykonanie takiej uchwały to kompetencja organu wykonawczego, którym jest (2.)

7.3.

0–1

Zadanie 8.

O zmianie systemu władzy w RPA

1. Apartheid zyskał status doktryny prawnopaństwowej po objęciu stanowiska premiera przez Daniela F. Malana.
2. W lutym 1990 roku prezydent Frederik W. de Klerk wygłosił przemówienie, w którym zapowiedział reformy w kierunku likwidacji systemu apartheidu.
3. Upadek tej doktryny rasistowskiej – jak się wydaje – przyspieszyły: światowa recesja lat 80. XX wieku, skutki sankcji, jakie świat nałożył na RPA, oraz działania opozycji.
4. Afrykański Kongres Narodowy Nelsona Mandeli, najsilniejszy i najwybitniejszy ruch polityczny w całej Afryce, stał się w końcu partnerem do negocjacji.
5. Wydarzenia, które miały miejsce w Europie Środkowo-Wschodniej na przełomie lat 80. i 90. XX wieku, zapewne inspirowały sposób przemiany.
6. Zmiana zachodziła przez szukanie uczciwego kompromisu, sprawiedliwą transformację, zgodnie z doktryną wybaczenia, ogłoszoną przez Mandelę po wyjściu z więzienia w 1990 roku, w którym to więzieniu władze RPA umieściły go w ramach represji.
7. W 1994 roku odbyły się pierwsze w historii kraju wybory bez ograniczeń w prawie wyborczym, które to wybory wygrał Kongres, a Mandela został prezydentem.

Na podstawie: wystawy.sprawiedliwi.org.pl

8.1.

Zadanie 8.1. (0–1)

0–1

Wybierz zdania, w których zawarte są wyłącznie fakty. Wpisz w wyznaczone miejsca numery, którymi oznaczono te zdania.

8.2.

Zadanie 8.2. (0–1)

0–1

Odnosząc się do typologii legitymizacji władzy, uzasadnij, że władza Nelsona Mandeli w połowie lat 90. XX wieku była legitymizowana nie tylko przez charyzmę.

.....

.....

.....

Zadanie 9.

Materiał 1. Fragmenty *Konstytucji PRL* uchwalonej 22 lipca 1952 r.

Art. 1.1. Polska Rzeczpospolita Ludowa jest państwem demokracji ludowej.

2. W Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej władza należy do ludu pracującego miast i wsi.

Art. 2.1. Lud pracujący sprawuje władzę państwową przez swych przedstawicieli, wybieranych do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i do rad narodowych w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich, w głosowaniu tajnym.

2. Przedstawiciele ludu w Sejmie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i w radach narodowych są odpowiedzialni przed swymi wyborcami i mogą być przez nich odwoływani.

Dz.U. 1952, nr 33, poz. 232.

Materiał 2. Fragmenty ustawy o zmianie *Konstytucji PRL* uchwalonej 10 lutego 1976 r.

[...] W Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej [...]

1) [...] art. 1 ust. 1 otrzymuje brzmienie: „1. Polska Rzeczpospolita Ludowa jest państwem socjalistycznym”;

2) po art. 2 dodaje się art. 2a [...] w brzmieniu:

„Art. 2a.1. Przewodnią siłą polityczną społeczeństwa w budowie socjalizmu jest Polska Zjednoczona Partia Robotnicza.

2. Współdziałanie Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego i Stronnictwa Demokratycznego stanowi podstawę Frontu Jedności Narodu.

3. Front Jedności Narodu jest wspólną płaszczyzną działania organizacji społecznych ludu pracującego i patriotycznego zespolecia wszystkich obywateli [...]”.

Dz.U. 1976, nr 5, poz. 29.

Zadanie 9.1. (0–2)

Uzasadnij, że przedstawione uregulowania konstytucyjne są sprzeczne z zasadami ustrojowymi suwerenności narodu i pluralizmu politycznego. Odnieś się w przypadku każdej z tych zasad do co najmniej jednego z przytoczonych przepisów prawnych.

Zasada suwerenności narodu –

.....

.....

.....

Zasada pluralizmu politycznego –

.....

.....

.....

Zadanie 9.2. (0–2)

Odnosząc się do rozwiązań prawnych obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej, sformułuj trzy argumenty potwierdzające, że przepis prawny art. 2.2. (z materiału 1.) stracił moc obowiązującą.

•

.....

•

.....

•

.....

9.1.

0–1–2

9.2.

0–1–2

Zadanie 10.

Fragmenty konstytucji jednego z państw

Artykuł 8. Prezydent Republiki powołuje premiera. Decyzję o odwołaniu go z funkcji podejmuje w wyniku złożenia przez premiera dymisji rządu.

Na wniosek premiera powołuje innych członków rządu i ich odwołuje.

Artykuł 9. Prezydent Republiki przewodniczy Radzie Ministrów. [...]

Artykuł 12. Prezydent Republiki może, po zasięgnięciu opinii premiera i przewodniczących izb, zarządzić rozwiązanie Zgromadzenia Narodowego. [...]

Artykuł 15. Prezydent Republiki jest zwierzchnikiem sił zbrojnych. [...]

Artykuł 68. Prezydent Republiki nie ponosi odpowiedzialności za czynności wykonywane w ramach sprawowania swych funkcji, z wyjątkiem zdrady stanu. Może być postawiony w stan oskarżenia jedynie przez obydwie izby, identyczną uchwałą przyjętą w głosowaniu jawnym bezwzględną większością głosów członków wchodzących w ich skład; jest on sądzony przez Najwyższy Trybunał Sprawiedliwości.

libr.sejm.gov.pl

10.1.

Zadanie 10.1. (0–1)

0–1

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Państwo, z którego konstytucji pochodzą przytoczone przepisy prawne, to

- A. Republika Włoska.
- B. Federacja Rosyjska.
- C. Republika Francuska.
- D. Stany Zjednoczone Ameryki.

10.2.

Zadanie 10.2. (0–2)

0–1–2

Rozstrzygnij, czy kompetencje głowy państwa wynikające z przedstawionych fragmentów aktu prawnego są większe niż kompetencje Prezydenta RP. Odpowiedź uzasadnij, odnosząc się do dwóch przytoczonych przepisów prawnych oraz do rozwiązań prawnych w analogicznym zakresie obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozstrzygnięcie –

Uzasadnienie –

-
-

Zadanie 10.3. (0–1)

Oceń prawdziwość stwierdzeń dotyczących państwa, z którego konstytucji pochodzą przytoczone przepisy prawne. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

10.3.

0–1

1.	Prezydent Republiki jest równocześnie szefem rządu.	P	F
2.	Prezydent Republiki ponosi odpowiedzialność konstytucyjną przed Najwyższym Trybunałem Sprawiedliwości.	P	F

Zadanie 11.

Przepisy art. 235. *Konstytucji RP*

1. Projekt ustawy [...] może przedłożyć co najmniej 1/5 ustawowej liczby posłów, Senat lub Prezydent Rzeczypospolitej.

4. Ustawę [...] uchwała Sejm większością co najmniej 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów oraz Senat bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.

Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483, z późn. zm. (stan prawny na 4 lutego 2025 r.).

Zadanie 11.1. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

11.1.

0–1

1.	Przytoczony fragment <i>Konstytucji RP</i> dotyczy kontrolnej funkcji legislatury.	P	F
2.	W przypadku obecności ustawowej liczby posłów minimalna liczba głosów potrzebna do uchwalenia ustawy, której dotyczy przytoczony fragment <i>Konstytucji RP</i> , wynosi 307.	P	F

Zadanie 11.2. (0–2)

Wyjaśnij, na czym polegają trzy różnice między procesem legislacyjnym ustawy zwykłej a procesem legislacyjnym ustawy, której dotyczą przytoczone przepisy prawne.

11.2.

0–1–2

-
-
-

Zadanie 12.

Fragment wyroku sądu

Sygn. akt II K [...] /20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Sąd Rejonowy [...] II Wydział Karny

w obecności oskarżyciela – prokuratora [*działającego zgodnie z art. 335 § 1 kpk – kierującego uzgodniony z oskarżonym wniosek o wydanie wyroku skazującego*]

po rozpoznaniu w dniu 25 sierpnia 2020 roku sprawy Krzysztofa K. [...]

oskarżonego o to, że: w dniu 7 lipca 2020 roku [...] działając umyślnie, kierował samochodem osobowym [...], będąc w stanie nietrzeźwości [0,74 mg/l oraz 0,71 mg/l alkoholu w wydychanym powietrzu], po drodze publicznej; tj. o przestępstwo z art. 178a § 1 kk [*zagrożone wówczas co najwyżej karą pozbawienia wolności do lat 2*].

ORZEKA: [...]

II. na podstawie art. 43a § 2 kk orzeka od oskarżonego świadczenie pieniężne [...] na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej [...];

III. na podstawie art. 42 § 2 kk orzeka wobec oskarżonego [...] zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym [...]. [...]

Na podstawie: orzeczenia.ms.gov.pl

12.1.

Zadanie 12.1. (0–1)

0–1

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W przytoczonym fragmencie wyroku podkreślono nazwy instrumentów prawnych zaliczanych w Kodeksie karnym do

- A. kar.
- B. środków karnych.
- C. środków kompensacyjnych.
- D. środków zabezpieczających.

12.2.

Zadanie 12.2. (0–1)

0–1

Rozstrzygnij, czy popełnione przestępstwo było zbrodnią czy występkiem. Odpowiedź uzasadnij, odnosząc się do przytoczonego fragmentu wyroku oraz do jednego z rozwiązań prawnych obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozstrzygnięcie –

Uzasadnienie –

.....

Zadanie 13.**Materiał 1.** Fragmenty paktu dotyczącego praw i wolności człowieka I generacji

Art. 2.3. Każde z Państw Stron niniejszego Paktu zobowiązuje się:

a) zapewnić każdej osobie, której prawa lub wolności uznane w niniejszym Pakcie zostały naruszone, skuteczny środek ochrony prawnej [...].

Art. 7. Nikt nie będzie poddawany torturom lub okrutnemu albo poniżającemu traktowaniu lub karaniu [...].

Art. 9.4. Każdy pozbawiony wolności przez aresztowanie lub zatrzymanie ma prawo odwołania się do sądu w celu niezwłocznego orzeczenia przez sąd o legalności zatrzymania i zarządzenia zwolnienia, jeżeli to zatrzymanie okaże się bezprawne.

Dz.U. 1977, nr 38, poz. 167.

Materiał 2. Fragmenty paktu dotyczącego praw i wolności człowieka II generacji

Art. 2.1. Każde z Państw Stron niniejszego Paktu zobowiązuje się podjąć odpowiednie kroki indywidualnie i w ramach pomocy i współpracy międzynarodowej, w szczególności w dziedzinie gospodarki i techniki, wykorzystując maksymalnie dostępne mu środki, w celu stopniowego osiągnięcia pełnej realizacji praw uznanych w niniejszym Pakcie wszelkimi odpowiednimi sposobami [...].

Art. 11.1. Państwa Strony niniejszego Paktu uznają prawo każdego do odpowiedniego poziomu życia [...] oraz do stałego polepszania warunków bytowych. Państwa Strony podejmą odpowiednie kroki w celu zapewnienia realizacji tego prawa [...].

Dz.U. 1977, nr 38, poz. 169.

Zadanie 13.1. (0–1)

Odnosząc się do obu materiałów, wyjaśnij, na czym polega różnica między ochroną praw i wolności człowieka I generacji a ochroną praw i wolności człowieka II generacji.

13.1.

0–1

Zadanie 13.2. (0–1)

Uzupełnij zdanie – wpisz pełną polską nazwę organizacji międzynarodowej.

Fragmenty przytoczone w obu materiałach pochodzą z paktów przyjętych w roku 1966 przez

13.2.

0–1

Zadanie 14.Tekst. *O Konwencji ramowej o ochronie mniejszości narodowych*

Kraje Rady Europy zobowiązały się w art. 15 Konwencji ramowej o ochronie mniejszości narodowych z 1995 r. do stworzenia warunków niezbędnych dla „rzeczywistego uczestniczenia przez osoby należące do mniejszości narodowych w życiu kulturalnym, społecznym i gospodarczym, jak również w sprawach publicznych, które ich dotyczą”. Art. 4 [tego dokumentu] dopuszcza wprowadzenie instrumentów prawnych preferencyjnych [...] dla osób należących do mniejszości, uznając, że nie będą to akty dyskryminacji wobec [innych].

E. Nawrocka, T. Skwarek, *Ochrona praw mniejszości narodowych w systemach wyborczych państw Rady Europy, USA, Kanady i Australii*, Kancelaria Senatu, Biuro Analiz, Dokumentacji i Korespondencji, bdw.

Opisy sytuacji

Opis A. Anna mieszka i studiuje w Lublinie, a jej rodzina pozostała w Baranowiczach w Republice Białorusi. Anna ma Kartę Polaka i korzysta z wynikających z niej uprawnień.

Opis B. Roman to Białorusin mieszkający w Hajnówce w województwie podlaskim. Jest członkiem jednej z partii politycznych działających w Polsce.

14.1.**Zadanie 14.1. (0–1)**

0–1

Rozstrzygnij, która z przedstawionych osób nie ma w Rzeczypospolitej Polskiej statusu prawnego określonego w konwencji wskazanej w tekście. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie – osoba przedstawiona w opisie

Uzasadnienie –

.....

.....

14.2.**Zadanie 14.2. (0–1)**

0–1

Wyjaśnij, na czym polega rozwiązanie prawne funkcjonujące w wyborach parlamentarnych w Rzeczypospolitej Polskiej będące przykładem instrumentu prawnego wskazanego w podkreślonym fragmencie tekstu.

.....

.....

.....

14.3.**Zadanie 14.3. (0–1)**

0–1

Rozstrzygnij, czy konwencja wskazana w tekście jest źródłem prawa wtórnego Unii Europejskiej. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie –

Uzasadnienie –

.....

Zadanie 15.

Materiał 1. Fotografia wykonana na Półwyspie Krymskim (luty 1945 r.; od lewej: W. Churchill, F.D. Roosevelt, J. Stalin)

Materiał 2. Fragment przemówienia W. Churchilla w Fulton (marzec 1946 r.)

Od Szczecina nad Bałtykiem do Triestu nad Adriatykiem opuściła się żelazna kurtyna w poprzek kontynentu.

Materiał 3. Fragment przemówienia H.S. Trumana przed Kongresem (marzec 1947 r.)

Polityką [naszego państwa] musi być wspieranie wolnych społeczeństw, które opierają się próbom podporządkowania ich przez zbrojne mniejszości lub opierają się presji zewnętrznej. [N]asza pomoc powinna mieć przede wszystkim formę ekonomiczną [...].

K. Michałek, *Doktryna Trumana* [...], „Dzieje Najnowsze” 1997, nr 2, s. 24–25; www.atlanticcouncil.org
www.polskieradio.pl

Zadanie 15.1. (0–1)

Przedstaw ład międzynarodowy, którego początek był związany z wydarzeniami wskazanymi w materiałach – w odpowiedzi podaj nazwy obu supermocarstw dominujących w tym ładzie oraz nazwę typu tego ładu.

.....

.....

.....

15.1.

0–1

Zadanie 15.2. (0–1)

Sformułuj argument i kontrargument do tezy: Ład międzynarodowy, którego początek był związany z wydarzeniami wskazanymi w materiałach, został zastąpiony przez ład policentryczny.

Argument –

.....

.....

Kontrargument –

.....

.....

15.2.

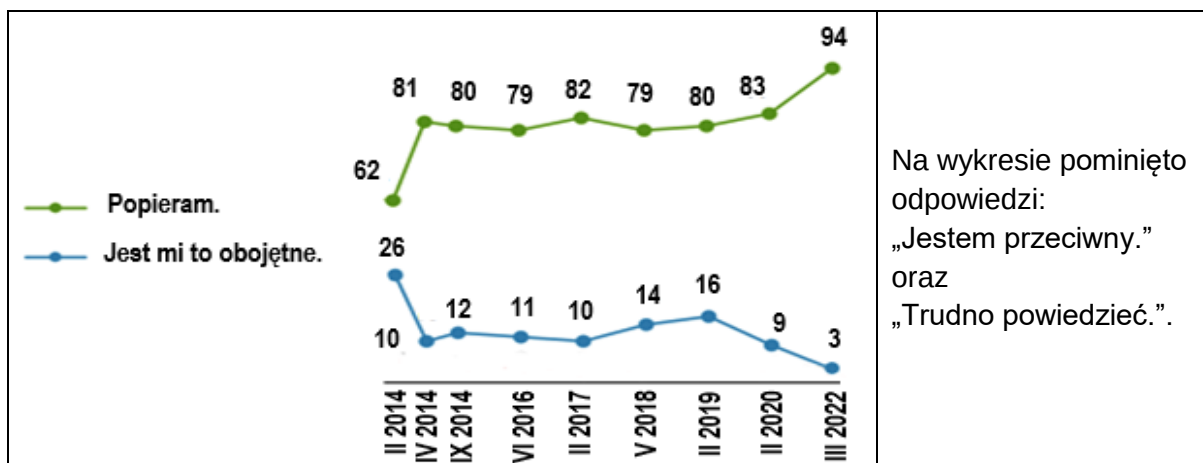
0–1

Zadanie 16.

Tabela. Postawy społeczeństwa polskiego wobec przynależności Polski do NATO a stopień deklarowanego zainteresowania polityką (marzec 2022 r.; w procentach)

Czy osobiście popiera Pan(i) przynależność Polski do NATO?	Jak określił(a)by Pan(i) swoje zainteresowanie polityką?				
	bardzo duże	duże	średnie	niewielkie	żadne
Zdecydowanie popieram.	91	84	80	65	46
Raczej popieram.	9	15	17	25	24
Jest mi to obojętne.	0	0	2	6	8
Jestem przeciwny(a).	0	0	1	0	3
Trudno powiedzieć.	0	1	1	4	19

Wykres. Odpowiedzi na pytanie: *Czy osobiście popiera Pan(i) przynależność Polski do NATO?* (luty 2014 r. – marzec 2022 r.; w procentach)

Na podstawie: *Stosunek do NATO i obecności wojsk sojuszników w Polsce*, „Komunikat z Badań CBOS” 2022, nr 40, s. 3–4.

16.1.**Zadanie 16.1. (0–1)**

0–1

Na podstawie danych z wykresu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	W latach 2016–2019 odsetek obojętnych wobec przynależności Polski do NATO systematycznie wzrastał.	P	F
2.	W marcu 2022 roku poziom poparcia dla przynależności Polski do NATO był – w porównaniu z lutym 2014 roku – o ponad 50% wyższy.	P	F

16.2.**Zadanie 16.2. (0–1)**

0–1

Sformułuj wniosek dotyczący związku między zmiennymi zawartymi w tabeli – zainteresowaniem polityką a poparciem dla członkostwa Polski w NATO. Odpowiedź uzasadnij, przytaczając dane.

.....

.....

.....

Zadanie 16.3. (0–1)

Sformułuj argumenty do tezy: Dwa największe wzrosty poparcia dla członkostwa Polski w NATO mogą być uwarunkowane sytuacją międzynarodową.

16.3.

0–1

-
-

Zadanie 17.

Fragment artykułu 9c jednego z traktatów

4. Od 1 listopada 2014 roku większość kwalifikowana stanowi co najmniej 55% członków Rady, jednak nie mniej niż piętnastu z nich, reprezentujących Państwa Członkowskie, których łączna liczba ludności stanowi co najmniej 65% ludności Unii.

Mniejszość blokująca musi obejmować co najmniej czterech członków Rady, w przeciwnym razie uznaje się, że większość kwalifikowana została osiągnięta.

Dz.U. UE [...], C306/01.

Zadanie 17.1. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Przytoczone przepisy prawne zostały po raz pierwszy wprowadzone na mocy traktatu z

- A. Nicei.
- B. Lizbony.
- C. Maastricht.
- D. Amsterdamu.

17.1.

0–1

Zadanie 17.2. (0–1)

Sformułuj argument do tezy: Przytoczone przepisy prawne przyczyniają się do pogłębiania procesu jednoczenia Europy.

17.2.

0–1

-
-

Zadanie 18.

Fragment mapy politycznej Europy, Afryki i Azji – formy współpracy państw

18.1.**Zadanie 18.1. (0–1)**

0–1

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Czerwoną sygnaturą (znakiem 📌) zaznaczono na mapie przynależność państw do

- A. Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.
- B. Inicjatywy Trójmorza.
- C. strefy Schengen.
- D. strefy euro.

18.2.**Zadanie 18.2. (0–1)**

0–1

W odniesieniu do jednej z form współpracy międzynarodowej wyjaśnij przyczynę oznaczenia państw na mapie różnymi kolorami (🟡 i 🔵).

.....

.....

.....

Zadanie 19.**Tekst 1.** O jednym z konfliktów zbrojnych

Ich przeciwnikami byli bojownicy, którzy bronili swego kraju, tradycyjnego stylu życia, swojej niepodległości i religii, co dawało im motywację do najwyższego poświęcenia. Ponadto nie bali się śmierci, a oprócz odwagi, której dowody dawali nieraz na polu bitwy, wysoko cenili honor, który nie był dla nich pojęciem abstrakcyjnym, lecz istotnym składnikiem ich wyobrażenia o samych sobie. Toteż szybko stało się jasne, że wojna [ta] na pewno nie będzie dla Związku Sowieckiego wojną błyskawiczną. Dopóki [...] mudżahedini mieli dostęp do swoich pakistańskich baz – a nigdy nie udało się ich od nich odciąć – mogli liczyć na ciągły napływ nowych bojowników ze wszystkich krajów muzułmańskich, na pomoc [monarchii] naftowych Zatoki Perskiej oraz na wsparcie tajnych służb Pakistanu i Stanów Zjednoczonych.

E. Barnavi, K. Pomian, *Rewolucja europejska 1945–2007*, Warszawa 2011, s. 127.

Tekst 2. O polskim udziale w misji wojskowej

Zakończenie polskiego udziału w operacji „Trwała Wolność”, które nastąpiło 25 kwietnia 2007 r., nie oznaczało końca obecności Polaków u stóp Hindukuszu. Sytuacja wymagała ciągłej obecności wojsk międzynarodowych, tym razem w ramach Międzynarodowych Sił Wsparcia Bezpieczeństwa – ISAF, w których polscy żołnierze uczestniczyli przez piętnaście zmian, w latach 2007–2014. Głównym celem obecności koalicji sił międzynarodowych było ustabilizowanie sytuacji wewnętrznej, poprawa warunków bezpieczeństwa oraz wsparcie dla władz lokalnych, co miało ułatwić normalizację życia w tym kraju.

Na podstawie: www.wojsko-polskie.pl

Zadanie 19.1. (0–1)

Podaj nazwę państwa, na którego terytorium miały miejsce wydarzenia przedstawione w obu tekstach.

.....

19.1.

0–1

Zadanie 19.2. (0–1)

Sformułuj argument i kontrargument do tezy: *Obecność sił międzynarodowych, wskazana w tekście 2., była w tym państwie konsekwencją wydarzeń przedstawionych w tekście 1.*

Argument –

.....

.....

Kontrargument –

.....

.....

19.2.

0–1

Zadanie 20. (0–5)

Materiał 1. Opis sprawy – na podstawie uzasadnienia z pisma procesowego

Żaklina Żarocka [zamieszkała przy ul. Ostrej 10 w Augustowie (16-300); PESEL 74050399966] jest wdową po zmarłym w lipcu 2022 r. Ambrożym Żarockim (PESEL 54050199995). Spadkodawca w styczniu 2020 r. przeprowadził się do swojej byłej żony Budzisławy Żarockiej (PESEL 52072299981) – do domu przy ul. Michała Kajki 777 w Olsztynie (10-546), gdzie mieszkał aż do śmierci. Z kolei w grudniu 2020 r. sporządził w Olsztynie testament, w którym jedynym spadkobiercą uczynił swoją córkę Pamelę Palicką [zamieszkałą przy ul. Zgody 50 w Łomży (18-400); PESEL: 73111199987].

Wartość majątku pozostawionego przez Ambrożego Żarockiego została oszacowana na 360 tys. złotych. W przypadku dziedziczenia ustawowego jedynymi osobami powołanymi do spadku byłyby właśnie Żaklina i Pamela.

Żaklina kilkakrotnie proponowała Pameli porozumienie w sprawie podziału majątku zmarłego męża (także podczas spotkań w Łomży, w której Żaklina przebywała w związku z wyjazdami służbowymi z pracy) i podkreśliła, że nie uwzględnił on jej w testamencie, ale jednocześnie nie zawarł tam formuły o jej wydziedziczeniu. Żaklina wskazywała także, że Ambroży nie podarował jej wcześniej żadnego majątku. Pamela nie kwestionowała powyższych słów, ponieważ wiedziała, że przedstawiony jest w nich stan faktyczny, ale wyartykułowała, że – skoro jej ojciec przed śmiercią ponownie mieszkał z jej matką Budzisławą – może ona podzielić się spadkiem z pierwszą żoną ojca, a drugiej żonie nie należy się nic. W tej sytuacji Żarocka postanowiła w styczniu 2024 r. wnieść sprawę do sądu w celu uzyskania zachowku, przy tym ubiegała się o maksymalną sumę przewidzianą prawem.

Materiał 2. Przepisy prawne z kodeksów obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej

– z zakresu prawa materialnego

Art. 931. § 1. W pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku.

Art. 991. § 1. Zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału (zachowek).

– z zakresu prawa procesowego

Art. 16. § 1. Sądy rejonowe rozpoznają wszystkie sprawy z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów okręgowych.

Art. 17. Do właściwości sądów okręgowych należą sprawy: [...]

4) o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa sto tysięcy złotych [...].

Art. 27. § 1. Powództwo wytacza się przed sąd pierwszej instancji, w którego okręgu pozwany ma miejsce zamieszkania.

Art. 39. Powództwo z tytułu dziedziczenia, zachowku [...] wytacza się wyłącznie przed sąd ostatniego miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy [...].

Dz.U. 1964, nr 16, poz. 93, z późn. zm.; Dz.U. 1964, nr 43, poz. 296, z późn. zm.
(stan prawny na 4 lutego 2025 r.).

Materiał 3. Właściwość terytorialna sądów powszechnych dla adresów podanych powyżej

– Augustów, ul. Ostra: Sąd Rejonowy w Augustowie [ul. Młyńska 59, 16-300 Augustów] i Sąd Okręgowy w Suwałkach [ul. Waryńskiego 45, 16-400 Suwałki];

– Olsztyn, ul. Michała Kajki: Sąd Rejonowy w Olsztynie [ul. Dąbrowszczaków 44, 10-543 Olsztyn] i Sąd Okręgowy w Olsztynie [ul. Dąbrowszczaków 44a, 10-543 Olsztyn].

20.

0-1-2-

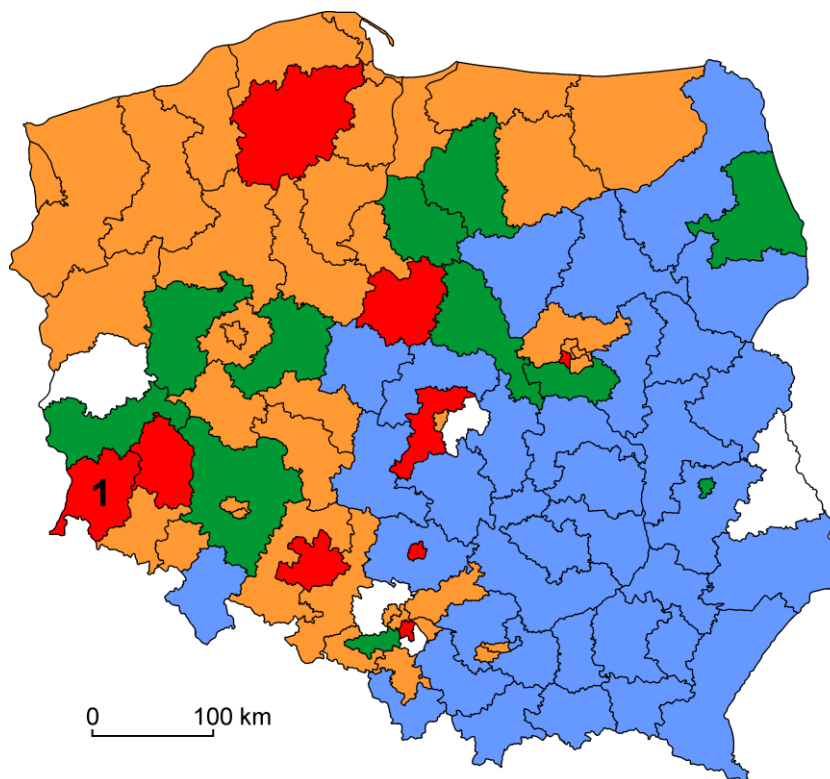
3-4-5

Wiecej arkuszy znajdziesz na stronie: arkusze.pl

Materiał 3. Wyniki wyborów do Sejmu RP z 2023 r.

	wynik ogólnokrajowy		wynik w okręgu nr 1	
	procent głosów	liczba mandatów	procent głosów	liczba mandatów
KW Prawo i Sprawiedliwość	35,38%	194	34,80%	5
KKW Koalicja Obywatelska	30,70%	157	33,78%	5
KKW Trzecia Droga	14,40%	65	10,75%	1
KW Nowa Lewica	8,61%	26	9,51%	1
KW Konfederacja Wolność i Niepodległość	7,16%	18	6,33%	0
pozostałe komitety wyborcze	3,75%	0	4,83%	0

Materiał 4. Wyniki wyborów do Senatu RP z 2023 r. – przynależność kandydatów, którzy uzyskali mandaty, do komitetów wyborczych

Okręg nr 1 zaznaczono na mapie numerem.

		wynik ogólnokrajowy		wynik w okręgu nr 1	
		procent głosów	liczba mandatów	procent głosów	mandat
	KW Prawo i Sprawiedliwość	34,81%	34	32,45%	nie
	KKW Koalicja Obywatelska	28,91%	41	–	–
	KKW Trzecia Droga	11,50%	11	–	–
	KW Nowa Lewica	5,29%	9	39,36%	tak
	pozostałe komitety wyborcze	18,65%	5	28,19%	nie
	w tym KW Konfederacja Wolność i Niepodległość	6,75%	0	–	–
	KW Bezpartyjni Samorządowcy	4,91%	0	28,19%	nie

Materiały 1–4 na podstawie: www.pkw.gov.pl

0-1-2-
3-4-5-
6-7

Scharakteryzuj systemy wyborcze obowiązujące w wyborach do Sejmu RP i w wyborach do Senatu RP oraz sformułuj argumenty i kontrargumenty do tezy: *Wybory większościowe mogą lepiej służyć reprezentacji grup mniejszościowych niż wybory proporcjonalne.*

[illegible]

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)

Więcej arkuszy znajdziesz na stronie: arkusze.pl

**WIEDZA
O SPOŁECZEŃSTWIE**
Poziom rozszerzony
Formuła 2023

**WIEDZA
O SPOŁECZEŃSTWIE**
Poziom rozszerzony
Formuła 2023

**WIEDZA
O SPOŁECZEŃSTWIE**
Poziom rozszerzony
Formuła 2023

